

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjaye Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жахонгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLIISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIIY SANOAT ISHLAB CHIQRISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLIISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKGA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOIIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	

TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO‘LLARI

Berdiyev Akram O'ktamovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Bank ishi” kafedrası dotsenti, (PhD)

E-mail: a.berdiyev@tsue.uz.

ORCID: 0009-0003-5010-2398

Annotatsiya: Maqolada bugungi kunda yuzaga kelayotgan global iqlim o'zgarishi, dunyoda yuz berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar, jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida banklarning yashil depozitlar va yashil kreditlash asosida ijtimoiy rolini oshirish qanchalik muhim ekanligi keltirib o'tilgan, ilmiy-nazariy va amaliy jihatları tadqiq etilgan. Shuningdek, banklarning yashil depozitlari va kreditlari joriy holati tahlil qilinib, yashil depozitlar va yashil kreditlar hajmini oshirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: banklar, yashil depozitlar, yashil kreditlar, tijorat banklari, bank depozitlari, omonatlar, yashil iqtisodiyot, investitsiya, tijorat banklarida yashil depozitlar va kreditlar, banklarning ijtimoiy rivojlanishi, tahliliy ko'rsatkichlar.

Abstract: The article noted the importance of increasing the social role of banks based on green deposits and green lending in the context of global climate change, socio-economic processes taking place in the world, globalization of the world economy, scientific, theoretical and practical aspects were studied. It also analyzed the current state of green deposits and loans of banks, developed proposals and recommendations for increasing the volume of green deposits and green loans.

Keywords: banks, green deposits, green loans, commercial banks, bank deposits, deposits, green economy, investments, green deposits and loans in commercial banks, social development of banks, analytical indicators.

Аннотация: В статье отмечена важность повышения социальной роли банков на основе зеленых депозитов и зеленого кредитования в условиях глобального изменения климата, происходящих в мире социально-экономических процессов, глобализации мировой экономики, изучены научно-теоретические и практические аспекты. Также проанализировано текущее состояние зеленых депозитов и кредитов банков, выработаны предложения и рекомендации по увеличению объемов зеленых депозитов и зеленых кредитов.

Ключевые слова: банки, зеленые депозиты, зеленые кредиты, коммерческие банки, банковские депозиты, вклады, зеленая экономика, инвестиции, зеленые депозиты и кредиты в коммерческих банках, социальное развитие банков, аналитические показатели.

KIRISH

Hozirda dunyoda yuzaga kelayotgan global iqlim o'zgarishlari, yuz berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar, jahon iqtisodiyotining globallashuvi, shuningdek xalqaro va mahalliy bozorlarda raqobatning keskinlashuvi sharoitida tijorat banklarning yashil depozitlar asosida ijtimoiy rolini oshirish, rivojlantirish mavjud muammolar, yashil depozitlar asosida qo'llaniladigan mexanizmlarni takomillashtirish dolzarbligini ko'rsatmoqda.

Ma'lumki, so'nggi yillarda mamlakatimiz banklariga oid ko'plab huquqiy hujjatlar qabul qilindi, bu esa o'z

vaqtida bank sohasini yanada erkinlashtirdi va insoniyat jamiyatidagi odamlarning ehtiyojlarini hisobga olgan holda uni erkin raqobat maydoniga olib keldi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil, 23-martdagi "Bank xizmatlari ommabopligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 3620-sonli qarori tijorat banklari tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanayotganda ko'tarilgan masala hal etish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida qaror qabul qiladi.

Aytish joizki, bank depoziti (yoki bank omonati) hisob raqamlarini ochish uchun bank muassasasiga murojaat qilgan har bir shaxs bank depoziti, yoki omonat nima ekanligini bilishi zarur. Aslida bank depoziti, bank omonati bilan bir xil tushunchani anglatmaydi. Faqqi shundaki, bankka qo'yilgan har qanday mablag'lar omonat hisoblanadi. Depozit esa nafaqat bankka qo'yilgan pul, balki ma'lum bir muddat saqlash uchun topshirilgan har qanday turdagi narsalar bo'lishi mumkin. Bankka joylashtirilgan mablag'larning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, omonatni depozit deb atash mumkin, chunki pulni joylashtirish "depozit" tushunchasiga zid kelmaydi. Biroq depozitni omonat deb atash mumkin emas, chunki depozit tushunchasi faqat pul ma'nosini anglatmaydi.

Depozit moliyaviy aktivlarni bankda joylashtirish orqali foyda olish usullaridan biri, boshqacha qilib aytganda, daromad olish maqsadida qo'yilgan mablag'lar hisoblanadi. Ular qatoriga milliy va xorijiy valyutadagi pullar, qimmatli qog'ozlar, qimmatbaho metallarni kiritishimiz mumkin.

Umuman olganda omonat yoki pulli depozit – bu pul mablag'ini muayyan muddatga bankka qo'yish hisoblanadi. Bank esa qo'yilgan mablag'larni tijoriy faoliyatda foydalanish uchun ma'lum bir muddatga oladi va oldindan shartnomaviy kelishuvlar asosida belgilangan foizlar ko'rinishida qo'shimcha haqi to'laydi.

Yashil depozitlar – bu tabiiy resurslarni oqilona foydalanish, atrof-muhitga zarar yetkazmaslik, tabiat infratuzilmasini oshirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashda banklarning moliyaviy resurs banbalarining shakllanishidir. Yashil depozitlar tabiat va jamiyat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga qaratilgan barqarorlikni ta'minlanishida banklarning moliyaviy manbalari bo'lib hisoblanadi. Bu esa qayta tiklanadigan energiya manbalaridan keng foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik innovatsiyalarni rivojlantirish kabi loyihalarning amalga oshirilishiga olib keladi.

Banklar yashil kreditlar berish orqali kichik va o'rta bizneslarni yashil texnologiyalarga investitsiya qilishga yordam beradi. Ular ham samarali nazoratni amalga oshirish va bank ijtimoiy rolini oshirish orqali yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunda "yashil iqtisodiyot" atamasi xalqaro maydonda keng tarqalmoqda. Yashil iqtisodiyotga olimlar tomonidan turlicha ta'riflab o'tilgan.

Amerikalik ekolog va iqtisodchi Herman Edvard "yashil iqtisodiyotning maqsadi iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish va resurslardan samarali foydalanishdir" (Herman, 1994) deya ta'kidlagan.

Avstraliyalik ekolog iqtisodchi olim Robert Costanza (2016) esa ekologik iqtisodiyot sohasida taniqli olim bo'lib, iqtisodiy tizimlarni ekologik tizimlar bilan integratsiya qilish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borgan. U yashil iqtisodiyotni "ijtimoiy farovonlik va ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun mo'ljallangan iqtisodiy model" deb ta'riflagan.

Bag'dod universiteti professori Suaad Hadi Hassan Al-Taai (2021) yashil iqtisodiyotning eng muhim maqsadlaridan biri bu yashil iqtisodiyotga to'sqinlik qiladigan va unga erishadigan siyosat va qoidalarni isloh qilish zarurati hisoblanishi bo'yicha fikrlarini keltirib o'tgan.

"Yashil iqtisodiyot" - bu odamlarning farovonligini oshiradigan va ijtimoiy adolatni ta'minlaydigan, atrof-muhit uchun xavflarni sezilarli darajada kamaytiradigan va ekologik, ijtimoiy rivojlanish va iqtisodiy o'sishning qulay o'zaro ta'sirini nazarda tutadigan iqtisodiyot tushuniladi.

Xalqaro amaliyotda "yashil banklar" faoliyatini yo'lga qo'yish "yashil iqtisodiyot"ni moliyalashtirishning istiqbolli yo'nalishi sifatida e'tirof etilmoqda.

Bir guruh iqtisodchi olimlarning fikriga ko'ra, "yashil banklar"ning moliya siyosati "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan instrumentlarni yaratish imkoniyati hisoblanadi.

Mahalliy iqtisodchi olimlar "Yashil iqtisodiyot" tushunchasining nisbatan turli ta'riflar berilgan bo'lib, yashil iqtisodiyot - bu "insonlar farovonligi va ijtimoiy tengligining yaxshilanishi, ekologik risklar va ekologik taqchillikni sezilarli darajada kamaytirishga olib keluvchi iqtisodiyotdir" deb ta'kidlagan.

Yashil iqtisodiyotga bugungi kunda qator olimlar tomonidan turlicha talqin qilinsada, ularning zamirida tabiatga nisbatan zararli bo'lgan moddalarning kamayishiga erishish, resurslarni tejash va barqaror iqtisodiy rivojlanish yotadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Iqtisodchi olimlarning mavzuga doir yondashuv va qarashlarini tadqiq etish hamda ularga nisbatan

mualliflik munosabatini bildirish asosida maqolaning ilmiy-nazariy uslubiy jihatlari, shuningdek, bugungi kunda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarning ijtimoiy roli hamda tahlil qilish asosida maqolaning amaliy jihatlari shakllantirildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida adabiyotlar qiyosiy tahlili, mantiqiy va tarkibiy tahlil qilish, guruhlashtirish va qiyosiy taqqoslash, iqtisodiy-statistik tahlil va farazni asoslash usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining bank tizimini ekologik transformatsiyaga yo'naltirish bo'yicha siyosiy tashabbuslari ham so'nggi yillarda faollashgan. Bu borada, tijorat banklari ekologik indikatorlarni baholovchi ichki tizimlarni shakllantirishga harakat qilmoqda. Lekin, amaliyotda hali ko'plab banklarda ushbu yo'nalishdagi malaka, bilim va texnik imkoniyatlar yetarli darajada emas. Shu bois, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik, xususan Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (EBRD), Osiyo taraqqiyot banki (ADB) hamda Jahon Banki bilan birgalikda amalga oshirilayotgan pilot loyihalar bu bo'shliqni to'ldirishga xizmat qilmoqda.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, yashil iqtisodiyotga o'tishda xususiy moliyalashtirishning yetishmasligi sharoitida tijorat banklarining faol ishtiroki strategik ahamiyat kasb etadi. Bu, nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va xalqaro investorlar ishonchini oshirishga ham xizmat qiladi.

Green Finance Platform natijalari va O'zbekistondagi tijorat banklarining yashil moliyalashtirishdagi ishtiroki:

O'zbekiston bank tizimi so'nggi yillarda yashil moliyalashtirish yo'nalishida faol harakatlarni boshladi. Bu borada xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikda olib borilayotgan loyihalar, milliy moliya institutlarining strategik rejalarda "barqaror moliyalashtirish"ga oid bo'limlar kiritilayotgani ijobiy ko'rsatkich sifatida baholanmoqda. Xususan, quyidagi uchta moliyaviy institut O'zbekistonda yashil moliyalashtirishning shakllanishida muhim rol o'ynamoqda:

1. Entrepreneurship Development Company (EDC)

Entrepreneurship Development Company (Yosh tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash kompaniyasi) 2026-yilgacha o'z kredit portfelining kamida 35 foizini "yashil" kreditlarga ajratishni maqsad qilgan. Ushbu maqsad doirasida quyidagi yo'nalishlar ustuvor bo'lib hisoblanadi:

- Qayta tiklanuvchi energiya (quyosh va shamol elektr stansiyalari),
- Energiya samaradorligini oshirish,
- Chiqindilarni boshqarish tizimlarini moliyalashtirish,
- Ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish.

Ushbu tashabbus World Bank va Green Finance Platform tomonidan moliyaviy strategiya sifatida e'tirof etilgan. EDC o'z faoliyatida ESG (Environmental, Social, Governance) ko'rsatkichlarini ham bank ichki audit jarayonlariga joriy etish bo'yicha ish olib bormoqda.

2. Biznes-Rivojlanish Banki (BDB)

Biznesni rivojlanish banki (Business Development Bank) esa 2024-2025-yillar oralig'ida o'zining "Sustainable Finance Framework" (Barqaror moliyalashtirish strategiyasi)ni ishlab chiqishni boshlagan.

Asosiy yo'nalishlar:

- Kichik va o'rta biznes uchun ekologik toza loyihalarni moliyalashtirish;
- Yashil texnologiyalarga kredit liniyalarini ochish;
- Yashil obligatsiyalar (green bonds) bozorida ishtirok etishga tayyorgarlik.

Bank 2023-yilda Agrobank bilan hamkorlikda agrotexnika sohasida barqaror energiya texnologiyalarini moliyalashtirish pilot loyihasini amalga oshirdi. Bu loyiha agrobank.uz portalida rasman e'lon qilingan.

Bundan tashqari, bank "Green Taxonomy" konsepsiyasini amaliyotga joriy qilish bo'yicha O'zbekiston Markaziy banki va Iqtisodiyot va moliya vazirligi bilan hamkorlikda ishlar olib bormoqda.

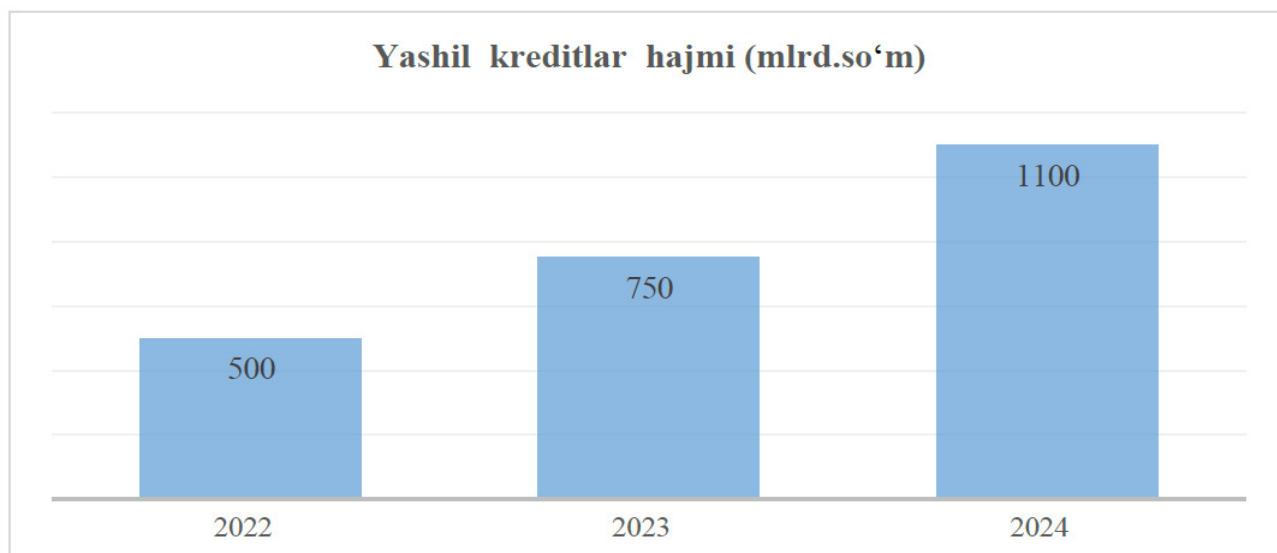
3. Uzbekistan Mortgage Refinancing Company (UzMRC)

UzMRC 2025-yil oxirigacha O'zbekistonda birinchi korporativ yashil obligatsiyani (Corporate Green Bond) chiqarishga tayyorlanmoqda. Bu ham istiqbolli qadam bo'lib, mamlakatda kapital bozorlar orqali ekologik loyihalarni moliyalashtirish imkonini beradi.

Loyiha xususiyatlari:

- Green Bond daromadlari orqali energiya samaradorligi yuqori bo'lgan uy-joy qurilishlarini moliyalashtirish;
- Xalqaro investorlarga ochiq bo'lgan "Green Capital Market" segmentini yaratish;
- World Bank, IFC (International Finance Corporation) va EBRD tavsiyalari asosida "Green Bond Framework" ishlab chiqilmoqda.

Ushbu tashabbus Jahon Bankining openknowledge.worldbank.org va blogs.worldbank.org saytlarida e'lon qilingan hisobotlarida ko'rsatib o'tilgan.

1-rasm. 2022-2024-yillarda banklar tomonidan ajratilgan yashil kreditlar hajmi¹

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki:

1. Yillik o‘sish sur‘ati: 2022-2024-yillarda yashil kreditlar hajmi 2,2 barobarga oshgan.
2. Bank motivatsiyasi:
 - ESG portfelni kengaytirish niyatida (EDC, BDB)
 - Ikkinchi darajali obligatsiyalar orqali kapital jalb qilish rejaları (UzMRC)
3. Barriers & tavsiyalar:
 - Huquqiy mezonlar to‘liq emas (sub-nationallarga emissiya huquqi yo‘q).
 - Bank xodimlari va mijozlar malakasini oshirish zarur; bu borada FAO platformasi yordam bermoqda.

1-jadval

Yashil moliyalashtirish bo‘yicha yetakchi banklar²

Bank nomi	Yillar	Yashil kreditlar hajmi (mlrd.so‘m)	Maqsad / Yuz foiz (%)
EDC	2024	1100	35 % portfel & davom etmoqda
BDB	2024	300	Barqaror moliyalashtirish rejasida
UzMRC	2025	-	Green bond chiqarishga tayyorlanmoqda

O‘zbekiston banklari yashil iqtisodiyot sari yo‘naltirilgan moliyaviy strategiyalarni shakllantirish bosqichida faol ishtirok etmoqda. Jumladan, Entrepreneurship Development Company (EDC), Biznesni rivojlanish banki (BDB) va Uzbekistan Mortgage Refinancing Company (UzMRC) kabilar ekologik barqarorlikni moliyalashtirishga doir muhim tashabbuslarni ilgari surmoqda.

Bu bank tomonidan ESG tamoyillarini o‘z ichki kredit siyosatiga integratsiya qilish, “yashil” kredit liniyalari va obligatsiyalarni joriy etish, shuningdek, barqaror moliyalashtirish bo‘yicha institutsional hujjatlar ishlab chiqish kabi amaliy qadamlar tashlangan.

1 Muallif tomonidan olib borilgan tahlillar natijasida ishlanma.

2 Muallif tomonidan olib borilgan tahlillar natijasida ishlanma.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2022-2024-yillar mobaynida tijorat banklari tomonidan ajratilgan yashil kreditlar hajmi yil sayin ortib bormoqda. Bu o'sish mamlakatda barqaror energetika, chiqindi boshqaruvi, ekologik toza transport, resurs tejamkor texnologiyalar va boshqa yashil yo'nalishlarda bozor talabining ortib borayotganidan dalolat beradi. Shuningdek, bu tendensiya banklar tomonidan ekologik risklarni baholovchi tizimlar joriy etilayotganidan va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik kengayib borayotganidan ham darak beradi.

Biroq mavjud ijobiy natijalarga qaramay, bir qator tizimli muammolar hali hamon dolzarflikicha qolmoqda. Xususan:

- Huquqiy va normativ-huquqiy bazaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, ya'ni yashil moliyalashtirish mezonlari, standartlari va monitoring mexanizmlari bo'yicha yagona tartibot yo'qligi;

- Bank xodimlari va mijozlar orasida yetarli bilim va malaka darajasining yo'qligi, bu esa "yashil" loyihalarni aniqlash va baholashda noaniqliklarga olib kelmoqda;

- Investitsion hajmlarning nisbatan pastligi, ya'ni kapital bozor orqali jalb qilinayotgan moliyaviy resurslar hali yetarli emasligi, davlat kafolatlari va risklarni boshqarish mexanizmlarining cheklanganligi.

Ushbu holatlar mamlakatda yashil iqtisodiyotni to'laqonli rivojlantirish va xalqaro yashil moliya bozorlariga integratsiyalashuvni sekinlashtirishi mumkin. Shu bois, quyidagi yo'nalishlarda chora-tadbirlar zarur:

- Bank sektorining strategik rolini mustahkamlash, ya'ni tijorat banklarini ekologik mas'uliyatli moliyaviy institutlar sifatida shakllantirish;

- Yashil moliyalashtirish bo'yicha maxsus regulyativ hujjatlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, shu jumladan, O'zbekiston "yashil taksonomiya" sini qabul qilish;

- Xalqaro moliyaviy institutlar bilan kooperatsiyani kengaytirish orqali tajriba almashish, moliyaviy resurslar va texnik yordamni jalb qilish;

- Banklar o'rtasida sog'lom raqobat va ESG-mezonlar bo'yicha reyting tizimlarini joriy etish, bu orqali moliyaviy tashkilotlar ekologik barqarorlik yo'lida faol harakatlanishga rag'batlantiriladi.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda bank tizimining o'rni katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda xizmat ko'rsatish jamiyatida raqobatbardoshlikni ta'minlash va mijozlar ehtiyojlarini qondirish uchun banklar yangi xizmat standartlarini joriy etish va innovatsion moliyaviy yechimlarni taqdim etishi zarur. Banklar zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni qo'llash, raqamli xizmatlar infratuzilmasini yaxshilash hamda ekologik barqaror bank amaliyotlarini yo'lga qo'yish orqali yashil iqtisodiyotga bevosita hissa qo'shishi mumkin. Shuningdek, bank sektorini strategik rivojlantirish va mijozlarning qoniqishini ta'minlash barqaror iqtisodiy o'sishga zamin yaratadi va kelajakda bank tizimi nafaqat moliyaviy barqarorlikni, balki ekologik mas'uliyatni ham kuchaytirishga yo'naltirilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil, 23-martdagi "Bank xizmatlari ommabopligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 3620-sonli qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil, 2-dekabrda "2030- yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-436-sonli qarori.

3. Hukumat va xalqaro tashkilotlar hisobotlar ma'lumotlari:

- O'zbekiston Respublikasi hukumatining yashil iqtisodiyotga oid rasmiy strategiya va hisobotlari.

- Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror Rivojlanish Maqsadlari (SDGs) bo'yicha hisobotlari.

- Xalqaro valyuta fondi (IMF) va Jahon bankining yashil moliyalashtirish bo'yicha hisobotlari. www.lex.uz.

uz.

4. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) (2021). Global moliyaviy barqarorlik hisobotlari.

5. Jahon Banki (2020). Rivojlanayotgan bozorlarda xalqaro kreditlarning roli. Jahon Banki Nashrlari.

6. IMV (2022), Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish sohasi bo'yicha amalga oshirilgan ishlar, Hisobot-2022, 3-bet.

7. Suaad Hadi Hassan Al-Taai (2021), Green economy and sustainable development. IOP Conf. Ser.: Earth Environ, 5 page.

8. Vaxabov A., Xajibakiyev Sh. (2020), "Yashil iqtisodiyot" darslik, Toshkent.: "Universitet", 16-bet.

9. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining rasmiy veb-sayti <https://stat.uz/uz/#> (www.stat.uz).

10. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb-sayti <https://cbu.uz/oz/statistics/> (www.cbu.uz).

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100